

שלטון החוק - מהו חוק "טוב"?

רקע

כידוע לכם, חברה אינה יכולה להתנהל ללא מערכת חוקים, המסדירה את החיים של חברה. אך בכך יש גם בעיה: חוקי המדינה עלולים לפגוע בזכויות הפרט ובחופש הפרט של האזרחים.

ואכן, המדינה מתערבת בחיי הפרט ומחוקקת גם **חוקים פטרוניים*** (פטרנליסטיים). למשל, חוקים המגבילים אדם, כיוון שהוא עלול לפגוע בעצמו (ולא בזולתו).

* **פטרונאי** - יחס שיש בו (או שהוא מפגין) עשיית חסד או מתן חסות- מעמדה של עליונות. (על-פי: רב-מילים 2000, מטח)

הפעילות

גבולות החוקים

1. לפניכם ארבע הגבלות.
2. קראו אותן, וענו על השאלות בעקבות כל הגבלה.

הגבלה א: רענון ערכות מגן

במסגרת מבצע רענון ערכות המגן נפוצו שמועות, שיוטלו קנסות על אזרחים אשר לא יחליפו את ערכותיהם בתחנות החלוקה.

- האם, לדעתכם, המדינה צריכה לחייב את האזרחים להגיע אל תחנות החלוקה ולהחליף את הערכות שלהם? מדוע?

הגבלה ב: מאבק לאומי בתאונות הדרכים

משרד התחבורה קבע כי במסגרת המאבק הלאומי בתאונות הדרכים - הנהגים וכל הנוסעים חייבים לחגור חגורת בטיחות בנסיעה עירונית וגם בנסיעה בין-עירונית.

- האם, לדעתכם, מותר למדינה לחייב את האזרחים לחגור חגורות בטיחות? מדוע?

הגבלה ג: מאבק בתאונות הדרכים של אופנועים

משרד התחבורה קבע כי כל הרוכבים על אופנועים חייבים לחבוש קסדה בזמן הנסיעה.

- האם, לדעתכם, מותר למדינה לחייב את האזרחים לחבוש קסדה? מדוע?

הגבלה ד:

השימוש בסמים קלים, גם אם הוא נעשה באופן פרטי ובלי קשר לאנשים אחרים, אסור על-פי החוק.

- האם, לדעתכם, מותר למדינה להתערב בנושא זה? מדוע?

מובאה

התכלית היחידה, שבשבילה מותר להשתמש בכוח הכפייה כלפי חבר אחד בציבור מתורבת, נגד רצונו של אותו איש, היא – למנוע היזק מאחרים.

(מתוך: ג'ון סטיוארט מיל, על החירות, עמ' 20, תשכ"ו)

- האם הסיבה היחידה המצדיקה אכיפת חוק היא מניעת נזק מאחרים? מה דעתכם?

קראו את האירוע הבא, וענו על השאלות.

הכיתה הרכלנית

כיתה ט' היא כיתה רכלנית במיוחד: כל התלמידים מרכלים על חבריהם לכיתה ומתלחששים. רבים נפגעים מהרכילויות האלה, והאווירה בלתי נסבלת. המורה והמנהלת החליטו על כלל חדש:

אסור לרכל, גם בהפסקות!

כדי לאכוף את הכלל מינה המורה חמישה "מלשיני רכילות", שיסתובבו בהפסקות ויאזינו לשיחות של תלמידים. כמו כן, המנהלת התקינה מיקרופונים קטנים בחצר בית-הספר, כדי שתוכל לשמוע את כל שיחות התלמידים.

• מה דעתכם על הכלל החדש ועל דרכי אכיפתו? האם הם ראויים? התייחסו לנקודות הבאות:

1. האם הכלל החדש שרירותי או שהוא מבוסס על סיבה הגיונית?
2. האם בכלל החדש ובדרכי אכיפתו יש התערבות-יתר בחייהם האישיים של התלמידים?
3. האם התערבות זאת בחיי התלמידים מוצדקת?

מובאה

"חוקים רעים הם הצורה הרעה ביותר של עריצות." (אדמונד בירק)

• הגדירו חוקים "רעים" וחוקים "טובים".

תרגיל: חוקים "טובים"

1. לפניכם ארבעה חוקים והצעות חוק.
2. אילו מהם הם חוקים "טובים"? הסבירו.

ב. הצעות חוק: זכותם של אזרחים להגן על עצמם מפני פורצים

מליאת הכנסת אישרה בקריאה טרומית הצעות חוק, המקנות לאזרחים זכות להגנה עצמית מפני פורצים. הצעות אלה עלו לאחר התקרית של החוואי בנגב, שי דרומי: הוא ירה באדם שפרץ לחוותו באישון לילה, והרג אותו. על-פי הצעות החוק, אדם לא יישא באחריות פלילית (לא יועמד לדין ולא יורשע), אם פגע באדם שפרץ אל ביתו.

ד. חוק: אחריות משפטית ופלילית על תגובות (טוקֶבֶק)

ועדת השרים לחקיקה אישרה את הצעת החוק של ח"כ ישראל חסון (סיעת ישראל ביתנו), המטילה אחריות משפטית ופלילית על כותבי תגובות (טוקֶבֶק) וגם על העורכים של אתרי האינטרנט האלה ועל מפעיליהם.

בהסבר להצעת החוק נאמר שאין חובה על מנהלי אתר האינטרנט לסנן או לבדוק בדיקה מקיפה את התכנים של תגובות הגולשים. דבר זה מאפשר לפרסם גם תגובות פוגעות, ויש בזה גם עברה על החוק. הצעת החוק מחייבת, אפוא, את ספקיות האינטרנט ליטול אחריות משפטית וחובה חוקית על התכנים האלה, ממש כשם שמערכת עיתון, למשל, אחראית על פרסומיהם של עיתונאים ושל פרשניה.

א. הצעת חוק: הגבלת גישה לאתרי אינטרנט למבוגרים

הצעת החוק הזאת אושרה בכנסת בקריאה טרומית ברוב של 25 חברי כנסת, ללא מתנגדים, ונמנע אחד. על-פי ההצעה, ספקיות האינטרנט יחויבו לחסום בפני כלל הגולשים אתרי אינטרנט פוגעניים, ויתירו את הגישה אליהם רק למבוגרים שיבקשו זאת במפורש.

מהו "אתר אינטרנט למבוגרים"? - זהו אתר אינטרנט שמהותו העיקרית עיסוק במין, באלימות או בהימורים. כיום תחום זה פרוץ, כך שקטינים נחשפים למידע שעלול להזיק להם ולחינוכם ולספק להם תמונת מציאות מעוותת ומזיקה.

ג. חוק: הגבלת עישון במקומות ציבוריים

על-פי חוק זה אסור לעשן במקומות ציבוריים, ויש חובה לקבוע שלטי אזהרה, המביאים זאת לידיעת הציבור.